

2-TOM, 10-SON

KO'P TILLILIKNING AFZALLIKLARI: MADANIY VA INTELLEKTUAL
O'SISH

*Termiz davlat pedagogika instituti Tillar fakulteti 3-kurs
talabasi Ergasheva Malohat Yo'ldosh qizi*

ergashevamalohat05@gmail.com

Annotatsiya: Tezisdagi ko'p tillilikning insonning intellektual, madaniy va kognitiv rivojlanishiga ta'siri yoritilgan. Ko'p tilli bo'lish miyaning faoliyatini yaxshilab, diqqatni jamlash, ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini oshiradi. Shuningdek, xalqaro munosabatlar va karyera imkoniyatlarini kengaytirib, madaniy va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishda ham katta rol o'ynaydi.

Abstract: The thesis describes the impact of multilingualism on the intellectual, cultural and cognitive development of a person. Multilingualism improves brain function, increases concentration, creative thinking, and problem-solving skills. It also plays a major role in the development of cultural and social flexibility by expanding international relations and career opportunities.

Аннотация: В диссертации освещено влияние многоязычия на интеллектуальное, культурное и познавательное развитие человека. Многоязычие улучшает работу мозга, повышает концентрацию, творческое мышление и навыки решения проблем. Он также играет важную роль в развитии культурной и социальной гибкости путем расширения международных связей и возможностей карьерного роста.

Kalit so'zlar: Ko'p tillilik, intellektual rivojlanish, madaniy o'sish, kognitiv rivojlanish, karyera imkoniyatlari.

Key words: Multilingualism, intellectual development, cultural growth, cognitive development, career opportunities.

Ключевые слова: многоязычие, интеллектуальное развитие, культурный рост, когнитивное развитие, возможности карьерного роста.

Ko'p tillilik — bu bir vaqtning o'zida bir nechta tilni o'rganish va ishlatish qobiliyatidir. Ko'p tillik insonning nafaqat shaxsiy rivojlanishiga, balki intellektual salohiyatiga, ijtimoiy hayotiga va madaniy dunyoqarashiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy dunyoda bir necha tilni bilish muhim ko'nikmaga aylanib bormoqda va uning afzalliklari ko'plab tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Bugungi kunda ko'p tillilik tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chet tilini bilish ish bilan ta'minlash imkoniyatlarini ochishdan tashqari, odamlar bilan haqiqiy aloqa o'rnatishga va turli madaniyatlar, joylar va turmush tarzi haqida ko'proq bilishga yordam beradi. Tillar haqida gap ketganda,

2-TOM, 10-SON

hukmronlik va madaniy kuch o'rtasida bog'liqlik mavjudligi haqida dalil keltirish mumkin. Bundan tashqari, tillar mashhur bo'lishining asosiy omili iqtisodiy, siyosiy yoki harbiy bo'ladimi, yetarli quvvat bazasi bilan bog'liq.¹

Kognitiv rivojlanish. Ko'p tillilikning eng muhim afzalliklaridan biri — kognitiv (aqliy) rivojlanishga ijobiy ta'siridir. Bir nechta tilni bilish miyaga doimiy ravishda turli tillar orasidagi farqlarni ajratib olish va ularni to'g'ri kontekstda ishlatishga o'rgatadi. Bu jarayon miyani doimiy ravishda faol ishlashga undaydi, natijada kognitiv moslashuvchanlik ortadi. Tadqiqotlar ko'rsatishicha, ikki yoki undan ortiq tilni biladigan odamlar diqqatni jamlash, muammolarni hal qilish, va yangi narsalarni o'rganishda yaxshiroq natijalarga erishadilar.²

Intellektual va ijodiy rivojlanish. Bir nechta tilni biladigan odamlarning fikrlash qobiliyati kengroq bo'lishi aniqlangan. Har bir til o'ziga xos dunyoqarashni ifodalaydi, va ko'p tilli insonlar turli madaniyatlarni o'rganish orqali dunyoni turlicha ko'rishadi. Ular biror muammoga turli nuqtai nazardan yondashishadi va ijodiy yechimlar topishga moyil bo'lishadi. Misol uchun, bir nechta tilni biladigan bolalar ko'pincha murakkab topshiriqlarni hal qilishda ijodiy yondashuvlardan foydalanishadi.

Madaniy va ijtimoiy hamkorlik. Ko'p tillilik odamlarning madaniy dunyoqarashini kengaytiradi. Har bir til uning sohiblarining tarixi, qadriyatlari va urf-odatlar bilan bog'liq. Ko'p tilli odamlar boshqa millat va madaniyatlarni yaxshiroq tushunadilar, bu esa xalqaro hamkorlik va kommunikatsiyani kuchaytiradi. Ular ko'proq ijtimoiy moslashuvchanlikka ega bo'lib, turli madaniy muhitlarda o'zlarini erkin tutadilar. Madaniyatlarni tushunish nafaqat chet elda sayohat qilish yoki ishlashda foydali, balki mahalliy darajada ham turli xalqlar bilan to'g'ri va samimiy aloqalarni yo'lga qo'yishga yordam beradi. Masalan, biznesda ko'p tilli insonlar xalqaro bozor bilan muvaffaqiyatli aloqalarni o'rnatishda, muzokaralarni olib borishda katta afzalliklarga ega.

Karyera imkoniyatlarini kengaytirish. Bugungi global dunyoda bir nechta tilni bilish karyera uchun katta afzallikdir. Ko'p tilli xodimlar xalqaro kompaniyalarda yuqori talabga ega bo'lib, ko'p tilli bo'lish ularning ish o'rinlarini kengaytiradi. Ko'p tillilik qobiliyati chet elda ishlash, xalqaro tashkilotlar bilan aloqalarni o'rnatish va global miqyosdagi bozorlar bilan ishlash imkoniyatini oshiradi. Ko'p tilli insonlar, ayniqsa, tarjimonlik, xalqaro savdo, turizm, diplomatika va ta'lim sohalarida muvaffaqiyatli faoliyat olib borishadi. Ular nafaqat

¹ <https://fledu.uz/uz/global-tilning-orni-va-ahamiyati/#:~:text=Bugungi%20kunda%20%C2%A0ko%E2%80%98p,bazasi%20bilan%20bog%E2%80%99liq>.

² <https://oxbridgeschool.uz/kop-tilli-va-ikki-tilli-talim/?lang=uz#:~:text=vazifalarda%20yuqori%20natijalarga,-erishadilar,->

2-TOM, 10-SON

tilni bilish bilan, balki madaniyatlararo aloqalarni to'g'ri tushunish bilan ham yuqori baholanadi.³

Yoshda til o'rganishning foydalari. Ko'p tillilikning ijobiy ta'siri bolalikda boshlanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bir nechta tilni yoshligidan o'rgangan bolalar kognitiv rivojlanishda bir tilni o'rganganlarga nisbatan ustunlikka ega bo'lishadi. Ular ikki til orasidagi tafovutlarni erta anglab, diqqatni jamlash, topshiriqlarni ko'p yo'nalishda bajarish (multitasking) va eslab qolish qobiliyatlarini rivojlantirishadi. Bolalikda olingan bu ko'nikmalar katta yoshda ham rivojlanib, yangi tillarni tezroq va samaraliroq o'zlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, ko'p tilli bolalar boshqa madaniyatlarga nisbatan ochiqlik va bag'rikenglik ko'rsatishadi. Miyaning qarish jarayonini sekinlashtirish. Ko'p tillilikning aqliy salomatlikka ijobiy ta'siri tadqiqotlar orqali tasdiqlangan. Ko'p tilli odamlarning miyasida doimiy ravishda ikki yoki undan ortiq tilni bir-biridan ajratish va ularni mos kontekstda ishlatish jarayoni kechadi, bu miyaning faol bo'lib qolishiga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ikki tilni biladigan odamlar altsgeymer kasalligiga va demensiyaga bir tilni biladiganlarga qaraganda bir necha yil kechroq uchraydilar. Bu ko'p tillilikning qarish jarayonini sekinlashtirishi mumkinligini ko'rsatadi.

Til bilish stressni kamaytiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi. Ko'p tilli bo'lish yangi madaniyatlar bilan tanishish va boshqa millatlar bilan muloqot qilishda yordam beradi. Bu esa turli madaniyatlar oldida o'ziga bo'lgan ishonchni oshirishga xizmat qiladi. Buning natijasida tilni bilish o'zini yangi vaziyatlarda yanada erkin his qilish imkonini beradi. Masalan, sayohat paytida chet tilini biladigan inson tilni bilmaydiganlarga nisbatan stressni kamroq his qiladi va muammolarni tezroq hal qila oladi. Shuningdek, ko'p tilli odamlar ijtimoiy vaziyatlarda ko'proq faol ishtirok etadilar, bu esa ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Ular turli madaniy muhitlarda bemalol harakat qilib, yangi imkoniyatlarni qabul qilishda o'zlarini qulay his qilishadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ko'p tillilik insonning madaniy va intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Tanganing ikki tomoni bo'lgani kabi, global tilning afzalliklari va kamchiliklari bor. Uning kuchli tomonlari orasida turli madaniyatlar o'rtasidagi muloqotni osonlashtirish va mamlakatlar o'rtasida xalqaro savdoni kengaytirishga yo'l ochish asosiy o'rin egallaydi. Uning kamchiliklari fanlarda ona tili bo'lmaganlar uchun yaratadigan qiyinchiliklar (ayniqsa, ilmiy adabiyotlarni nashr etishda) va ozchilik tillarining yo'q bo'lib ketishiga qo'shgan hissasidir. Ko'p tilli bo'lish bugungi globallashtirilgan dunyoda insonlarni muvaffaqiyat sari yetaklaydi va ularga madaniy

³ <https://oxbridgeschool.uz/kop-tilli-va-ikki-tilli-talim/?lang=uz#:~:text=vazifalarda%20yuqori%20natijalarga,-erishadilar,->

2-TOM, 10-SON

boy dunyoqarash beradi. Ko'p tilli bo'lish global dunyoda muvaffaqiyat qozonish uchun katta imkoniyatlar yaratadi va insonning turli madaniyatlarni chuqurroq tushunishiga yordam beradi.⁴

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N.A. Baskakov, A.S.Sodiqov, A.A.Abduazizov. General Linguistics. T., 1979
2. <https://fledu.uz/uz/global-tilning-orni-va-ahamiyati/#:~:text=MAQOLALAR%20YANGILIKLAR-,GLOBAL,-TILNING%20O%E2%80%99RNI%20VA>
3. <https://oxbridgeschool.uz/kop-tilli-va-ikki-tilli-talim/?lang=uz#:~:text>

⁴ <https://fledu.uz/uz/global-tilning-orni-va-ahamiyati/#:~:text=bo%E2%80%99lib%20ketishiga%20qo%E2%80%99shgan-hissasidir,-.%20%C2%A0>

